כיתה ז' | עברית ולשון | שיעור 2 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

שמות עצם ושמות תואר: מדייקים ומשכנעים

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יחליפו שמות עצם כלליים (דבר, משהו, עניין) בשמות עצם מדויקים
- התלמידים יבחינו בין שם תואר מתאר (קצרה, קבועות) לבין שם תואר מעריך (חשוב, הוגנת) ויבינו את תפקידו בשכנוע
- התלמידים יקפידו על התאמת שם התואר לשם העצם במין, במספר וביידוע

📖 הסבר למורה

טיעון משכנע כשהוא מדויק. שם עצם כללי ("זה דבר טוב") אומר מעט; שם עצם מדויק ("זה כלי בטיחות") מראה לקורא בדיוק על מה מדובר.

שמות התואר בטיעון הם משני סוגים: **מתארים**, שמוסרים מידע (שיחה קצרה, שעות קבועות), ו**מעריכים**, שמביעים עמדה (כלי חשוב, הצעה הוגנת). שם תואר מעריך הוא כלי שכנוע חזק, אבל צריך נימוק שיעמוד מאחוריו.

כלל ההתאמה: שם התואר בא אחרי שם העצם ומתאים לו במין, במספר וביידוע: הטיול השנתי, החוויה המשותפת, שעות קבועות. כששם העצם מיודע, גם שם התואר מקבל ה"א הידיעה.

טיעון לדוגמה: "טלפונים בטיול השנתי" (טקסט שכתבנו)

> אני סבורה שיש לאפשר לתלמידים להחזיק טלפון בטיול השנתי, אך רק בשעות קבועות. הטלפון הוא כלי בטיחות חשוב: תלמיד שהלך לאיבוד יכול להתקשר מיד למורה. בנוסף, הורים רבים דואגים כשילדיהם רחוקים מהבית, ושיחה קצרה בערב מרגיעה אותם. לעומת זאת, שימוש חופשי במסך כל היום פוגע בחוויה המשותפת, משום שמי שמביט בטלפון אינו רואה את הנוף ואינו משוחח עם חבריו. לכן ההצעה ההוגנת היא לאסוף את הטלפונים בבוקר ולהחזיר אותם לשעה אחת בערב. כך נשמור גם על הביטחון וגם על החוויה.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** המורה כותב על הלוח "זה דבר טוב כי זה עוזר לכולם" ושואל: מה חסר במשפט הזה? התלמידים מגלים שאין בו שום מידע. (5 דקות)
2. **הסבר:** שם עצם מדויק, שם תואר מתאר ומעריך, וכלל ההתאמה (מין, מספר, יידוע). קוראים את הטקסט לדוגמה ומסמנים את שמות התואר. (12 דקות)

3. **פעילות בקבוצות:** "משפרים משפטים". כל קבוצה מקבלת 4 משפטים כלליים ומשכתבת אותם עם שם עצם מדויק ושם תואר מתאים. מציגים ומשווים. (13 דקות)
4. **תרגול אישי:** עבודה אישית בדף העבודה. (10 דקות)
5. **סיכום:** כל תלמיד אומר שם תואר מעריך אחד ששמע היום, והכיתה בודקת אם יש מאחוריו נימוק בטקסט. (5 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** מצאו בטקסט שני שמות תואר מתארים ושני שמות תואר מעריכים.
2. **רמה 2, יישום וניתוח:** החליפו את המילה "דבר" במשפט "הטלפון הוא דבר חשוב" בשם עצם מדויק יותר. איך השתנה המשפט?
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** הכותבת קוראת להצעה שלה "הוגנת". האם הטקסט מצדיק את שם התואר הזה? נמקו.

💡 הערות למורה

שימו לב לשגיאות התאמה נפוצות: "שעות קבועים", "הטיול שנתי" (בלי יידוע בשם התואר). שם עצם כמו "שעה" הוא נקבה גם בצורת הרבים "שעות". למתקשים: לעבוד עם מחסן שמות תואר. למתקדמים: לכתוב את אותו משפט פעמיים, פעם עם שם תואר מתאר ופעם עם מעריך, ולהשוות את ההשפעה על הקורא.

📝 בדף העבודה

מדייקים במילים: 7 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: מדייקים במילים

1. ג. כלי.
2. לדוגמה: בהפסקה אפשר לשחק כדורגל, לקרוא בספרייה או לשבת במועדון השחמט.
3. ג. חשוב (מביע עמדה של הכותב).
4. ההורים מקבלים שיחה קצרה בשעות קבועות. (שיחה: נקבה, ולכן קצרה; שעות: נקבה רבות, ולכן קבועות.)
5. ...ואת ההוראות החשובות. (שם העצם "ההוראות" מיודע, ולכן גם שם התואר מיודע: החשובות.)
6. תשובות אפשריות: הצעה הוגנת / מעשית; הנימוקים המשכנעים / החזקים; הטענה המרכזית / הנגדית. כל שם תואר שמתאים במין, במספר וביידוע.
7. כל משפט תקין, למשל: ספרייה פתוחה (מתאר) היא פתרון מצוין (מעריך) לתלמידים שאין להם שקט בבית. שמות עצם: ספרייה, פתרון.